

ROMATOLOJİK HASTALIKLARDA PULMONER TUTULUM

Dr. Hilal Kocabaş
Konya NE Üniversitesi Meram Tıp Fakültesi
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon AD
Romatoloji BD

ROMATOLOJİK HASTALIKLARDA PULMONER TUTULUM

- Bir çok romatizmal hastalıkta akciğerler direkt olarak yada tedavinin komplikasyonu olarak etkilenmektedir.
- Respiratuar semptomlar %10-20 hastada artiküler semptomlardan önce görülebilir.
- Hava yolları, damarlar, parankim, plevra, respiratuvar kaslar etkilenebilir.

- Kas iskelet sisteminin tutulumuna bağlı olarak egzersiz kapasitesinin kısıtlanması nedeni ile solunumsal yakınmalar maskelenebilir.
- Akciğer tutulumu subklinik olabileceği gibi fulminan ve hayatı tehdit edici boyutarda ulaşabilir.
- Solunum sistemini etkileyen enfeksiyon, ilaçlara bağlı toksisite, otoimmün aracılı akciğer yaralanması ve kardiyovasküler komplikasyonlar da dışlanmalıdır.

- İntersitisyal akciğer hastalığı (İAH) en sık görülen pulmoner komplikasyondur.
- Romatizmal hastalıklara bağlı İAH'nın prognozu idiyopatik formdan daha iyidir.
- İAH ve pulmoner hipertansiyon gelişen hastalarda mortalite 3-4 kat yüksektir.

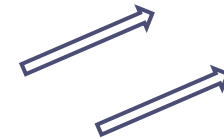

OLGU 1

- MÖ, 59, E, Konya, Çiftçi
- 2011 yılında 2 haftadır olan göğüs ağrısı, nefes almada güçlük şikayeti ile kardiyoloji kliniğine başvurmuş.
- Sigara kullanımı (25 paket/yıl)
- DM hastası
- EKG'de supravent taşikardi...ablasyon ted
- Çekilen AC grafisinde plevral efüzyon saptanmış.
- Transuda karakterinde –kültür negatif
- Furosemid 1x1 sefuroksim aksetil 500mg 2x1

- Kontrolde sıvıda azalma
- Furosemid 1x1 ile devam
- 6 ay takip
- Plörezisi devam eden hasta romatoloji polikliniğine konsülte edilmiş (Şubat 2012)
- Ellerde zaman zaman olan şişlik ve şekil değişikliği (yaklaşık 5 yıldır).
- Hasta NSAİİ'lar ile kendisi tedavi etmiş
- WBC: 6,950/ul   CRP: 65.2 mg/L
- Sedim: 26mm/saat   RF: 187 IU/mL

- Karpal kemiklerde artrit bulguları, pannus oluşumu, ekstansör karpi ulnaris tenosinoviti, bulgular romatoid artrit ile uyumludur.

- Dahiliye romatoloji kliniğinde romatoid artrit tanısı almış.
- MTX 15mg/hf
- Sulfasalazin 2x2
- Hidroksiklorokin 2x1
- Metilprednisolon 16mg başlanmış
- Plevral sıvı azalmış.
- CRP deęerleri dūřmūř (13.7mg/L)

- Prednol 8mg'a düşüldüğünde tekrar şikayetleri artan ve CRP düzeyi yükselen hastaya (60.5mg/L) leflunomid 20 mg 1x1 tedavisi eklenmiş.
- Bu şekilde 1 yıl kadar tedavi edilen hasta nefes darlığı şikayetinin artması nedeni ile göğüs hastalıkları servisine başvuruyor (Mayıs 2013)

WBC: 7,400/ul

CRP: 74.46mg/L

Sedim:19 mm/saat

KCFT: N

BFT: N

- Kliniđimize danışılan hastaya biyolojik ajan (İnfliksimab 300 1x1/ay) tedavisi başladı (Mayıs 2013).
- DAS28: 5,6

- CRP: 7.36mg/L
- WBC: 7,4 10³/ul
- KCFT: N
- BFT: N
- Sedim:19 mm/saat
- DAS28: 3,2

Romatooid Artrit

- RA kadınlarda daha sık görülmesine karşın akciğer tutulumu erkeklerde daha sıktır.
- RA'ya bağlı ölümlerin %10-20'sinden pulmoner komplikasyonlar sorumludur.
- Akciğer hastalığı büyük oranda ilk tanıdan sonraki ilk 5 yıl içerisinde ortaya çıkmaktadır.
- Hastaların %10-20'sinde ilk başvuru bulgusu olabilir.

Pulmoner tutulum risk faktörleri arasında

- Sigara,
- Erkek cinsiyet,
- Ciddi erozyon varlığı,
- RF pozitifliği,
- Diğer ekstra artiküler tutulumların varlığı.

Romatoid artrit pulmoner tutulum şekilleri

Parankimal

İnterstisyel akciğer hastalığı (İnterstisyel pnömoni (genel, nonspesifik, akut), diffüz alveolar hasar, organize pnömoni)

Nodüller

Romatoid nodüller
Kaplan sendromu

Plevral hastalık

Plevral effüzyon
Pnömotoraks
Bronkoplevral fistül
Hapsolmuş (trapped) akciğer sendromu

Vasküler hastalık

Romatoid vaskülit
Pulmoner Hipertansiyon

Havayolu obstrüksiyonu

Krikoaritenoid artrit
Bronşektazi
Foliküler bronşiolit
Obliteratif (konstriktif) bronşiolit

Diğerleri

İlaç toksisitesi
Enfeksiyon
Malignite
Göğüs kafesi restriksiyonu
Tromboembolik hastalık

Shaw M, Collins BF, Ho LA, Raghu G. Rheumatoid arthritis-associated lung disease Eur Respir Rev. 2015 Mar;24(135):1-16.

İntersitisyel Akciğer Hastalığı (İAH)

- İAH, RA'da en sık görülen pulmoner tutulum şeklidir.
- Etkilenmiş hastalardaki en fazla mortalite ve morbidite nedenidir.
- HRCT ile takip edilen hastaların yaklaşık %20'sinde tespit edilen İAH, %7'sinde ciddi semptomlar gösterir.
- Erkeklerde, yüksek RF pozitifliğinde daha sıktır.

Plevral Hastalık

- Hastaların yaklaşık %70'inde plevral hastalık vardır, %5'i semptomatiktir.
- Erkeklerde daha sık görülür.
- Romatoid nodül ve yüksek RF titresi ile birliktelik gösterir.

Plevral Efüzyonda

- WBC sayısı $< 5000/\text{mm}^3$
- Glukoz seviyesi serum glukoz seviyesinden %5 daha düşüktür
- pH seviyesi 7.3'den azdır
- RF pozitif olabilir
- LDH seviyesi $> 700 \text{ IU/L}$

Nodüller

- RA'lı hastaların akciğer radyografisinde %0.2 oranında görülür.
- Özellikle subkutan nodülleri olan erkeklerde sıktır.
- Kaviteleşebilirler.
- Tipik olarak üst ve orta zonda ve periferal yerleşmeye meyillidir.
- Çoğunlukla asemptomatiktir (hemoptizi, obstrüksiyon)
- Plevraya rüptüre olurlarsa; efüzyon, pnömotoraks, veya bronkoplevral fistül gelişebilir.

Romatoid Pnömokonyoz (Kaplan Sendromu)

- Nekrobiyotik nodüller
- RA
- Kömür işçisi pnömokonyozu
- Nodülü çevreleyen periferel pigmente mineral tozunun bulunması dışında diğer romatoid nodüllerden farkı yoktur.
- Periferde ve üst loblarda daha sık
- Plevral efüzyon eşlik edebilir.

Bronşiektazi

- HRCT ile daha erken saptanabilir ve erken RA hastalarının yaklaşık %58'ini etkiler.
- Dispne, öksürük, hemoptizi ve rekürren enfeksiyonlar en sık görülen semptomlarıdır.
- Akciğer fonksiyon testleri hava yolu obstrüksiyonunu gösterir [(FEV₁) ve (FVC) de azalma].
- Uzun süreli hastalıkta daha sık görülür.
- Rekürren enfeksiyon ve solunum yetmezliği mortaliteye neden olur.

OLGU 2

- HA, 53 y, K, Konya, Ev hanımı
- Ocak 2013'de poliklinimize eklemlerde ağrı, ciltte sertleşme, cilt renginde koyulaşma, nefes darlığı, halsizlik şikayeti ile başvurdu.
- 15 yıldır sistemik skleroz tanısı mevcut.
- Yutma güçlüğü, kusma ve ishal şikayetleri de var.

- FM: Genel durumu orta
- Cilt renginde koyulaşma
- El parmak eklemlerinde şişlik, parmaklarda sklerodaktili, el parmak ekstansiyonda kas gücü kaybı, digital nekroz

02.01.2013

- CRP: 84,46 mg/L
- Sedim: 59mm/saat
- WBC: 13,900/ul
- KCFT: N
- BFT: N

HRCT (18/02/2013);

- Her iki akciğer alt loblarında daha belirgin olan interstisyel kalınlaşma-fibrozis ve buzlu cam şeklinde yoğunluk artışları görülmektedir. Akciğer parankimindeki bulgular sistemik sklerozisin akciğer parankim tutulumu ile uyumludur. İki alt lobda kistik bronşiektazik odaklar izlenmektedir.
- PAB: 30mmHg

- Akciğer tutulumu olan hastaya siklofosamid 1g/ay (6 ay) tedavisi uygulandı.
- Azatiopürin 50mg 3x1
- Metotreksat 15mg/hafta ile idame edildi .
- Nifedipin 60mg 1x1

HRCT (14.01.2015);

- Her iki akciğer alt loblarda buzlu cam şeklinde yoğunluk artışları görülmektedir ve bu alanda minimal derecede interstisyel fibrozise bağlı bulgular vardır.
- Hastanın şubat 2013 tarihli toraks BT tetkiki ile karşılaştırıldığında bulgularda gerileme görülmektedir.

13.01.2015

- CRP: 6,49 mg/L
- Sedim: 56mm/saat
- WBC: 9,300/ul
- KCFT: N
- BFT: N

HRCT (14.12.2015);

- Her iki akciğer parankiminde özellikle orta ve alt zonlarda buzlu cam yoğunlukları dikkati çekiyor.
- Bilateral alt lob posterobazallerde hafif derecede interstisyel fibrozis ve eşlik eden traksiyon bronşektazileri görülüyor.
- Hastanın ocak 2015 tarihli toraks BT tetkiki ile karşılaştırıldığında bulgularda değişiklik görülmemektedir
- PAB: 32mmHg

14.03.2016

- CRP: 4,1 mg/L
- Sedim: 20 mm/saat
- WBC: 10,300/ul
- KCFT: N
- BFT: N

Sistemik Sklerozis (SSc)

- Hastaların >%50 pulmoner tutulum tespit edilir.
- İAH ve Pulmoner Arteryel Hipertansiyon (PAH) sistemik sklerozlu hastalarda başta gelen ölüm nedenidir (%60) .
- Diffüz kutanöz SSc hastalarda erken progresif İAH ve renal kriz riski yüksektir.
- SSc spesifik otoantikorlar akciğer hastalığı ile ilişkilidir.
  - Anti-Scl-70 (anti-topoizomerez) Ak.....İAH
  - Antisentromer Ak.....PAH

İnterstisyel Akciğer Hastalığı

- Diğer konnektif doku hastalıklarına göre biraz daha fazla görülür.
- Prognostik faktörler:
  - Hastalık süresi,
  - İAH'nın gelişim hızı,
  - İAH'nın ciddiyeti
- Risk hastalığın ilk 4 yılında daha fazladır.
- Bu sürede FVC'deki azalma İAH'nın gelişeceğini kuvvetli bir delildir.

Vasküler Hastalık

- Pulmoner arteriyel hipertansiyon (PAH)
- Prevalansı %7-50
- 1/3 hasta asemptomatiktir.
- Efor sırasında dispne ve halsizlik en sık görülen semptomdur.
- Son çalışmalarda izole SSc-PAH hastalarında 1 yıllık yaşam olasılığı %78, 3 yıllık yaşam olasılığı %47'dir.

Condliffe R, Kiely DG, Peacock AJ, et al. Connective tissue disease-associated pulmonary arterial hypertension in the modern treatment era. *Am J Respir Crit Care Med* 2009; 179: 151-7.

Vasküler Hastalık

- Risk faktörleri
  - Uzun yıllar süren raynaud fenomeni (>8 yıl),
  - Geniş telenjektazi,
  - Limitli kutanöz SSc,
  - Antisentromer antikor pozitifliği,
  - İzole nükleolar patern ANA pozitifliği,
  - Karbon monoksit difüzyon kapasitesinde azalma olması

OLGU 3

- MA, 77y, E, Konya, Emekli
- 35 yıllık Ankilozan Spondilit Hastası
- Son 10 yıldır TNF- α blokörü kullanmakta
  - 2007
  - 2016
- CRP: 55,6mg/L.....3mg/L
- Sedim: 55mm/saat.....20mm/saat
- WBC: 11,9 10^3 /ul .....7,5 10^3 /ul
- BASDAİ: 9.....2

- Sağ akciğer üst lob
apikolateralde
milimetrik ebatlı
buzlu cam şeklinde
nodül

Ankilozan Spondilit

- Hastaların %50-85'inde pulmoner anormallikler vardır.
  - Apikal fibrobüllozis,
  - İAH,
  - Amfizem,
  - Bronşiektazi,
  - Plevral kalınlaşma.
- Genelde ılımlıdır.

Ankilozan Spondilit

- Apikal fibrobüllozis sıklıkla tüberkülozu taklit eder.
- Oluşan kaviter lezyonlarda Aspergillus kolonize olup, masif hemoptiziye neden olabilir.
- Bül rüptürüne bağlı spontan pnömotoraks gelişebilir.
- Kostovertebral eklem füzyonuna bağlı göğüs ekspansiyonu kısıtlanır..... retriktif tipte solunum yetmezliği ortaya çıkar.

OLGU 4

- TK, 28y,K, Konya, Ev hanımı
- Son bir yıldır halsizlik , zaman zaman ateşlenme, sağ yan ağrısı şikayeti mevcut.
- Romatolojik sorgulamasında oral aft var.
- WBC: 3.400/ul
- PLT: 120.000/ul
- HGB: 9.8g/dL
- Sedim: 56/saat
- CRP: 2.34mg/L

- ANA: 1/320
- dsDNA: +
- PA AC grafisi
- EKO: perikardda minimal sivi

- Hastaya SLE tanısı kondu.
- Metilprednisolon 16mg/gün
- Hidroksiklorokin 200mg 2x1 başlandı
- Azatiopürin 25 mg 3x1 eklendi
- WBC: 5.300/ul
- PLT: 153.000/ul
- HGB: 11.7g/dL
- Sedim: 25/saat
- CRP: 3.25mg/L

Sistemik Lupus Eritematozus (SLE)

- Hastaların yaklaşık %50-60'ında pulmoner komplikasyonlar görülebilir.
- Plörit ve plevral efüzyonlar SLE'de görülen en sık pulmoner tutulum şeklidir.
- Daha az sıklıkta lupus pnömoniti, pulmoner hemoraji, kronik interstisyel fibrozis, üst havayolu hastalığı ve venöz tromboemboli görülebilir.
- Enfeksiyonlar SLE'nin sık ve genel ölümcül pulmoner komplikasyonudur.

Plevral hastalık

- Plöretik göğüs ağrısı hastaların %30-60'ında görülebilir, %5-10'u semptomatik olur.
- Göğüs ağrısı derin nefes alma, hareket veya pozisyon değiştirme ile artabilir.

- Plevral effüzyon sıklıkla bilateral olmaya meyillidir.
- Sıklıkla perikardit ile birlikte.
- Eksüdatif karakterdedir.
- Glukoz ve pH değerleri normal,
- LDH seviyeleri azalmıştır.

Diffüz alveolar hemoraji (DAH)

- Hayatı tehdit eden bir komplikasyondur.
- <%4 hastayı etkiler.
- En sık görülen semptomlar dispne, hemoptizi ve öksürüktür.
- Hemoptizi yokluğu tanıyı ekarte ettirmez çünkü %50 hastada görülmeyebilir.
- Sıklıkla başka bir ekstrapulmoner hastalık, genellikle de nefrit, eşlik eder.

Tromboembolik Hastalık

- SLE hastalarının yaklaşık 1/3'ünde antifosfolipid antikorları pozitiftir.
- Bu pozitiflik vasküler tromboz ve fetal kayıp riskinde yaklaşık 6 kat artışa neden olur.
- Bu antikorlar pulmoner arteriyel hipertension, diffüz alveolar hemoraji ve diffüz alveolar hasar ile birliktelik gösterir.

Primer Sjögren Sendromu

- Hava yolunda mukozal kuruluk (Nazal mukoza, ağız, trakea)
- İAH (%8-38)
- Plevral kalınlık veya efüzyon,
- Non –Hodgkin Lenfoma

Dermatomyozit / Polimiyozit

- Pulmoner komplikasyonlar hastaların %40'ında görülür.
- İAH, aspirasyon pnömonisi, solunum kaslarında güçsüzlük en sık görülen tutulum şekilleridir.
- Mortalite ve morbiditenin en büyük nedeni pulmoner komplikasyonlardır.
- İAH kadınlarda daha sık gelişir.
- Aminoasit-tRNA-sentetaz antikorları İAH için prediktiftir.

İlaçlara bağlı Akciğer Toksisitesi

RH'da kullanılan ilaçların oluşturduğu akciğer komplikasyonları		
Pnömonit Metotreksat* Altın tuzları* Leflunamid d-Penisilamin NSAİİ Siklofosfamid Azotiopirin Sulfasalazin Biyolojik ajanlar	Fibrozis Metotreksat Altın tuzları Siklofosfamid Klorambusil Azotiopirin Sulfasalazin	Nonkardiyojenik pulmoner ödem Aspirin(yüksek doz) NSAİİ Metotreksat Siklofosfamid Kolşisin(yüksek doz)
Bronşiolit Obliterans d-Penisilamin Altın tuzları Sulfasalazin	Enfeksiyon TNF inhibitörleri* IL-1 inhibitörleri Metotreksat Glukokortikoid* Siklofosfamid	İlaçlara bağlı lupus Bronkospazm Aspirin NSAİİ Metotreksat*
Pulmoner hemoraji d-Penisilamin	Air trapping Metotreksat	*En sık reaksiyon yapan ilaçlar

Metotreksat

- Akciğer toksisitesi tedavinin ilk 2 yılı içinde meydana gelir, ancak 1. ay gibi erken dönemde de görülebilir.
- Akciğer komplikasyonları inflamatuvar, enfeksiyöz ve neoplastik olabilir.
- Metotreksat immun cevabı bozarak pnömositis carini, sitomegalovirus, varisella zoster virusü, nokardia, mikobakteri ve fungal enfeksiyonlara zemin hazırlar.

Metotreksat

- En sık görülen hipersensitivite pnömonisidir.
- Ateş, eozinofili, döküntü, yorgunluk, öksürük, dispne, göğüs ağrısı gibi akut hipersensitivite pnömonisi
- Haftalar içinde gelişen dispne, nonproduktif öksürük, ateş, ral ve siyanoz ile giden subakut hipersensitivite pnömonisi
- Olguların % 10'unda pulmoner fibrozis gelişebilir.
- Metotreksat toksitesinde bulgular nonspesifiktir, çünkü benzer klinik tablo romatoid artritte de görülebilir.

Metotreksat pulmoner toksisitesinde risk faktörleri

- 60 yaş üstünde olma
- Romatoid artirite bağlı olarak plevrapulmoner tutulum olması
- Hastalık modifiye edici ilaçların uzun süre kullanımı
- Hipoalbuminemi
- Diyabetes mellitus

Alarcon, GS, Kremer, JM, Macaluso, M, et al. Risk factors for methotrexate-induced lung injury in patients with rheumatoid arthritis: A multicenter, case-control study. *Ann Intern Med* 1997; 127:356.

- Diffüz bilateral retiküler opasiteler ve buzlu cam görünümü
- HRCT'de konsolidasyonla birlikte buzlu cam görünümü, sınırları düzensiz sentrilobuler nodüller, bilateral, simetrik, alt zonlarda irreguler, retiküler opasiteler, traksiyon bronşektazileri saptanır
- Akciğer fonksiyon testlerinde restriktif patern ve DLco'da azalma, hipoksemi, arteriyo alveoler gradyanda artma vardır.

Searles ve McKendry metotreksat toksitesi skorlama sistemi

- 1-Yeni başlayan dispne
- 2- Ateş $>38^{\circ}\text{C}$
- 3- Takipne $\geq 28/\text{min}$ ve kuru öksürük
- 4-Radyolojik olarak interstisyel veya alveolar infiltrasyonlar
- 5-Lökosit $<15000 \text{ mm}^3$
- 6-Patolojik organizmalar için negatif kan ve balgam kültürleri
7. Pulmoner fonksiyon testlerinde difüzyon kapasitesinde azalma ve restriktif defekt
- 8-Oda havasında oksijen saturasyonunun $<90\%$ olması
- 9-Histopatolojik olarak bronşiolit veya interstisyel pnömoninin varlığı
  - ≥ 6 kriter.....kesin
  - 5 kriter.....büyük olasılıkla
  - 4 kriter.....muhtemel

Searles G, McKendry RJ. Methotrexate pneumonitis in rheumatoid arthritis: potential risk factors. Four case reports and a review of the literature. J Rheumatol 1987;14:1164–71.

BİYOLOJİK AJANLAR

Akciğer toksitesine yol açan biyolojik ajanlar:

- Tümör nekroz faktör (TNF)-alfa blokerleri ,
- IL-1 blokerleri ,
- Anti-B-cell monoklonal antikor,
- Rekombinant interferon alfa.

Tüm bu ilaçlar fırsatçı enfeksiyon, pnömoni, tüberküloz gibi enfeksiyon riskini artırır.

BİYOLOJİK AJANLAR

- Anti-TNF'lere bağlı en sık görölen akciğer toksisitesi diffüz İAH ve pulmoner fibrozistir.
- Riskli olguların %0.5 ile 0.6 'da görölr.
- Radyolojik olarak mediastinal ve hiler adenopatiler, bilateral pulmoner infiltrasyonlar şeklinde görölr.
- Diğer yan etkileri malignensi ve diffüz interstisyel akciğer hastalıklarıdır.

SİSTEMİK BAĞ DOKUSU HASTALIKLARINDA AKCİĞER TUTULUMU

	SSc	RA	SLE	PM-DM	SjS	MKDH	BH
Plevral fibrozis, efüzyon	+	+	+		+		
Havayolu hastalığı		+	+		+	+	
İnterstisyel tutulum	+	+	+	+	+	+	+
Alveolar Hemoraji			+				
BOOP	+	+	+	+	+		
Eozinofilik İnfiltrasyon		+					
Damarsal hastalık	+	+	+	+	+	+	+
Parankimal nodüller		+					
Apikal Fibrobüllöz hastalık		+					
Lenfoid proliferasyon					+		

BOOP: Bronşiyolitis Obliterans-Organize Pnömoni

Aryeh Fischer, Roland DB. Interstitial lung disease in connective tissue disorders. Lancet 2012; 380: 689-98.

Te-Wei Hseun, Ren-Guang Wu. Pulmonary Manifestations of Connective Tissue Diseases, J Int Med Taiwan. 2015;26:177-185

İLGİNİZ VE SABRINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM

